STŘEDISKO VÝCHOVNÉ PÉČE V SYSTÉMU TERÉNNÍHO SERVISU

Centre of educational care within the system of services provided under field conditions

8: 1 - 200, 2006
ISSN 1212-4117

Zdeněk Slomek

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra speciální a sociální pedagogiky

Summary

Centres of educational care within the net of school facilities are constituted as institutions with preventively educational, diagnostic and advisory activities. They are being established mainly at diagnostic institutes and they provide an important field of the contact with schools in solving important educational problems and offer services of the ambulatory, whole-day or boarding nature. They closely cooperate with authorities of the social-legal protection of health, they contact parents and they implement individual, group and familial therapeutic activities.

Key words: Centre of educational care – special pedagogic and psychologic diagnostics - etoped – prevention

Souhrn

Střediska výchovné péče jsou v síti školských zařízení koncipována jako instituce s preventivně výchovným, diagnostickým a poradenským posláním. Jsou zřizována především při diagnostických ústavech a zabezpečují důležitou oblast kontaktu se školami při řešení závažnějších výchovných problémů, nabízejí servis ambulantního, celodenního či internátního charakteru. Úzce spolupracují s orgány sociálně právní ochrany dětí, kontaktují rodiče, realizují individuální, skupinové i rodinné terapeutické činnosti.

Klíčová slova: středisko výchovné péče – speciálně pedagogická a psychologická diagnostika – etoped - prevence

Koncem roku 2005 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vyhlášku číslo 458/2005 Sb., která upravuje podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče v zařízeních preventivně výchovného charakteru – ve *střediscích výchovné péče*. Právní norma stanoví základní obsahové zaměření této společensky mimořádně přínosné instituce. Nosnou ideou je poskytování *speciálně pedagogických a psychologických* služeb dětem s rizikem poruch chování či s již rozvinutými projevy poruch chování a negativními jevy v sociálním vývoji. Střediska pracují s dětmi, kterým *nebyla* nařízena ústavní výchova či uložena ochranná výchova a případně i se zletilými klienty do ukončení jejich středního vzdělávání.

Součástí přímé pomoci klientům je i činnost zaměřená na podporu vzdělávání a motivaci k sebevzdělávání v rámci celoživotního učení. Vyhláška zahrnuje i obdobnou pomoc, kterou poskytují diagnostické ústavy.

Středisko výchovné péče (dále jen SVP) poskytuje služby *diagnostického* charakteru, dále pak služby *preventivně výchovné a poradenské*.

Mezi *diagnostické služby* patří psychologická diagnostika osobnosti, speciálně pedagogická

a pedagogickopsychologická diagnostika poruch chování a sociálního vývoje a nedílnou součástí tvoří i sociální diagnostika podmíněnosti příčin poruch chování a sociálního vývoje.

Preventivně výchovné služby zahrnují činnosti zaměřené na předcházení poruchám chování nebo jejich přímou nápravu při poskytování náhledu na možnosti sociálně rehabilitačního charakteru. Mezi základní činitele patří obsahová orientace zpracovávaného individuálního výchovného plánu, jednorázové, krátkodobé i dlouhodobé vedení klientů formou individuální, skupinové a rodinné terapie. Radíme sem dále speciálně pedagogické a terapeutické programy cílené přímo k potřebám klientů, programy pro třídní kolektivy při předcházení a řešení sociálně patologických jevů (aktivizuje-li škola tuto potřebu).

Poradenské služby ve své nabídce zahrnují komplexní poradenskou intervenci (včetně telefonické), podporu klientovi v jeho obtížné životní situaci, kterou sám nezvládá. Daná oblast činnosti SVP prezentuje zaměření na předcházení vzniku sociálně patologických jevů, na řešení důsledků poruch chování, je poskytována i pomoc při začleňování klienta do společnosti. Nemalou součástí

tvorí i poskytování informací k vhodné volbě profesní přípravy.

Středisko výchovné péče v době poskytovaného servisu spolupracuje s kmenovou školou i s orgány sociálně právní ochrany dětí, aby byla zajištěna rychlá výměna informací a zahájena účinná pomoc klientovi, jehož vývoj je ohrožen nebo narušen sociálně patologickými jevy. Nejpозději do čtrnácti dnů po přijetí klienta do péče střediska, je vypracován individuální výchovný plán zaměřený na nápravu poruch chování i prevenci negativních okolností v sociálním vývoji. S plánem je seznámen jak nezletilý klient, tak i jeho zákonný zástupce.

Středisko se organizačně člení na oddělení: ambulantních služeb, celodenních služeb a dále pak internátních služeb.

Ambulantní oddělení poskytuje klientům výchovně-vzdělávací péči v pracovních dnech v rozsahu nejméně osmi hodin denně, nabízí poradenskou službu a podporu klientům, kteří se ocitli v tíživých životních situacích, realizuje pobytové výchovné a terapeutické programy v délce do sedmi dnů (u nezletilců vždy nutný souhlas zákonného zástupce). Toto oddělení doporučuje (podle průběhu a výsledků dosavadní péče) zařazení klienta do celodenního nebo internátního servisu, případně do jiné odborné péče. Je poskytována rovněž i následná výchovně-vzdělávací nabídka po ukončení pobytu, a to zpravidla po dobu jednoho roku.

Celodenní a internátní oddělení je organizačně pojato v systému práce s výchovnou skupinou, forma je koedukační. Celodenní servis zahrnuje souvislou výchovně-vzdělávací práci a stravování (pracovní dny, osm hodin denně – nejdéle do devatenácti hodin). Oddělení internátní zabezpečuje nepřetržitou výchovně-vzdělávací péči, ubytování a stravování, včetně dohledu nad plněním individuálního vzdělávacího plánu, pokud byl kmenovou školou vypracován. Podmínkou přijetí k internátní formě péče je doklad o úhradě za ubytování a stravování, lékařský posudek o zdravotní způsobilosti a nezbytné doklady pojištění. Vždy je před zahájením celodenního či internátního pobytu podepisována smlouva se zákonným zástupcem nezletilého klienta či s klientem zletilým přímo.

Pro zajištění odpovídající úrovně nabízených služeb musí být SVP vybaveno prostory pro individuální diagnostické, terapeutické a poradenské činnosti, skupinovou práci s klienty, vhodné uložena osobní dokumentace frekventantů střediska, při celodenních či internátních službách i učebny, klubovny, ložnice. K materiálním podmínkám je

řazena vybavenost audiovizuální a výpočetní technikou, prostory a pomůcky pro arteterapeutické, muzikoterapeutické a podobné činnosti. Výchovně-vzdělávací péči ve výchovné skupině zajišťuje nejméně jeden vychovatel nebo speciální pedagog, v noční době je personálně k dispozici zpravidla asistent pedagoga.

Na základě diagnostických, preventivně výchovných a poradenských činností zpracovává středisko závěrečnou zprávu s návrhem opatření v zájmu rozumového, citového a morálněvolního rozvoje klienta. Zpráva zhodnocuje dosažené výsledky a pokrok stanovený v individuálním výchovném plánu. Tato závěrečná zpráva je zpracována na základě podkladových informací psychologa, speciálního pedagoga - etopeda, vychovatele či učitele a sociálního pracovníka střediska. Zpráva především obsahuje informace o vztazích klienta a jeho rodiny, jsou zapracována zjištění psychologa, speciálního pedagoga, úroveň vzdělávacího charakteru i možnosti dalšího výchovného působení (prognostická část závěrečné zprávy). Posouzen je vztah klienta k autoritám, podána informace o zájmech, znalostech a dovednostech klienta, údaje o změnách v chování, doporučení pro volný čas i výchovná doporučení zákonným zástupcům. Je hodnocena schopnost klienta adaptovat se na nové prostředí a nové podmínky, posuzována úroveň a schopnost navazování sociálních vztahů a pohled na postavení klienta ve výchovné skupině. Diagnosticky jsou cenné informace o chování klienta v zátěžových situacích, jeho schopnosti týmové spolupráce a pro pedagogy i rodiče pak doporučení týkající se vyhovujících způsobů řešení mezilidských konfliktů a překonávání stresu.

Chod střediska výchovné péče je dán jeho vnitřním řádem. Řád podává jednak základní sdělení o struktuře a provozu zařízení, jednak stanoví pravidla pro přijímání, přemísťování a propouštění klientů, dává pravidla výchovně-vzdělávacím činnostem i systému vnitřní péče. Nedílnou součástí je zveřejnění práv a povinností jak klientů, tak i zákonných zástupců při spolupráci se střediskem. Svě místo má i oblast zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

Střediska výchovné péče, jako součástí Dětského diagnostického ústavu a Dětského domova se školou (Homole, Šindlový Dvory), jsou klinickými pracovišti Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

LITERATURA

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací práce ve střediscích výchovné péče, Sbírka zákonů, částka 161 ze dne 28. listopadu 2005

Zdeněk Slomek
slomek@zsf.jcu.cz